

EKRE juhtivad naisliikmed konservatiivsuse otsinguil. Elitarismi ja egalitarismi soolistatud paradoks

Pille Ubakivi-Hadachi

Teesid

Parempopulistlike ja radikaalsete parempoolsete poliitiliste jõudude üleilmne tugevnemine kutsub uurima nende suundumuste sisemist loogikat ja võimalikke tulevikutrajektoore. Varasemad uuringud on näidanud, kuidas selliste parteide avalikud diskursused on tihedalt põimunud stereotüüpselt soolistatud nägemustega ühiskonnast. Samas on vähem uuritud, kuidas omanäoline võib olla naispoliitikute panus (radikaal)konservatiivsete narratiivide kujundamisel. Artiklis selgitatakse, millised on EKRE naisliikmete erinevad ja kohati vastuolulised seisukohad ning kuidas mõtestatakse naise rolli poliitikas ja ühiskonnas. Tulemuste põhialuseks on liikmetega läbi viidud süvaintervjuud. Intervjuude analüüs näitlikustab EKRE juhtivate naisliikmete jaotumist kaheks eri huvisisid ja püüdlusi esindavaks leeriks, millel on mõningane ühisosa, kuid mille liikmed ei ole samaväärselt võimestatud oma eesmärgi saavutama. Tekib olukord, kus osa naisi soovib enim tähelepanu pöörata sotsiaalset heaolu, regionaalset arengut ja võimaluste võrdsust puudutavatele, nn egalitaristlikele teemadele, samas kui teine osa tegeleb pigem ühiskonna moraaliga käsitlevate küsimustega, mille puhul tajutakse oma partei ülimuslikkust ja omandatakse nn elitaristlik hoiak. Moraaliteemadele keskendunud naisliikmetel on teistega võrreldes ka kõrgem või püsivam erakondlik positsioon ning suurem tunnetuslik võimalus EKRE poliitikat suunata. Samas sõltuvad nad erakonna seatud soolistatud raamidest nii konkreetse moraaliteema valikul kui selle käsitlemise intensiivsuse kujundamisel. Sellisel eristumisel on võimalikud tagajärjed erinevate vaadete esindatusele EKRE-s ja Eesti poliitikas laiemalt.

Märksõnad: (radikaal)parempoolsed erakonnad, EKRE naispoliitikutud, uusarhailisus, soolistatud emotsioonid, elitarismi ja egalitarismi vastuolu

Sissejuhatus

Uute (radikaal)parempoolsete ning enamasti populistlike erakondade esilekerkimine on viimaste aastate jooksul tõuganud teadlasi klassifitseerima, võrdlema ja mõtestama nende ideoloogilisi aluseid. Taoline hindamine on vajalik selleks, et ennustada ja aimata, millises suunas võiksid liikuda ühiskonnad, mis juhivad kas või osaliselt uusimatest, kuid mitmeski mõttes juba ajaloos kordunud (radikaal)parempoolsetest ideedest. Enamasti on keskendutud makropoliitilisele analüüsile, mida ilmestavad näited eri riikides edu saavutanud parteide ja mõttevoolude eriilmelisusest (Akkerman *et al.*, 2016; Greven, 2016; Kasekamp, 2018; Lees, 2018; Wodak *et al.*, 2013). Kuna erinevused on olulised ja märgatavad, on artikli eesmärk läheneda

teemale teistsugusest, üksikpoliitikute Eesti-kesksest vaatenurgast, et mõista paremini, kuhu sobitub meie uus soolistatud (radikaal)parempoolne (populistlik) mõte. Seejuures on fookuses pinge Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna (EKRE) naisliikmete tajutud erakonna ideoloogiliste põhieesmärkide, nende erisuguste püüdluste ja kujuteldavate vastaste vahel. Osa intervjueeritavate kuulumine omaette naisühendusse on aidanud välja kujuneda spetsiifilisel missioonitundel, mis tugineb ühelt poolt soovil „tegeleda eelkõige EKRE programmi sotsiaalsete teemadega“ (EKRE Naisühendus, 2020), kuid samas olla mõjukad üldiste ühiskondlike suundumuste konservatiivsemaks kujundamisel. Seejuures evivad erinevad erakonnaliikmed, kellest kõik naisühendusse ei kuulu, kohati raskesti ühitatavaid eesmärke, ning põrkuvad ka eri piirkondade ja sotsiaal-majanduslike taustade huvid. Kuidas lahendavad või ei lahenda intervjueeritud naised nimetatud vastuolusid ning milliseks kujuneb seejuures nende arusaam enda rollist poliitikas ja arvamus naiste rollist ühiskonnas?

Miks ja kuidas uurida parempoolseid erakondi ja nende naisliikmeid?

Parempoolsete naiste maailmavaate ja ühiskondlike rollide uurimises ei ole iseenesest midagi uut. Juba kakskümmend aastat tagasi kirjutasid Bacchetta ja Power (2002), kuidas parempoolne ideoloogia on oma olemuselt alati tugevalt soolistatud, mistõttu on vaja mõista, miks ja kuidas suhestuvad sellega parempoolsed naised. Juba nelikümmend aastat tagasi kirjutas Andrea Dworkin radikaalse teose „Right-wing women“ (1983), kus tõdes, et iga naise saatus, sõltumata tema enda poliitilistest vaadetest, karakterist, väärtushinnangutest ja suutlikkusest, on seotud kõigi naiste saatusega, meeldib see talle või mitte (Dworkin, 1983, lk 171). Seega võib öelda, et ideoloogiliste suundumuste mõju uurimine naiseks olemisele, eriti naispoliitikute arusaamadele naise rollist, on oluline osa soouuringutest, aidates samas mõista nende suundumuste võimalikke tagajärgi ühiskonna ülesehitusele laiemalt. Veelgi enam, juba aastakümneid tagasi võis täheldada erinevusi nn uusparempoolsete naiste maailmavaates, st tegemist ei olnud ideoloogiliselt monoliitse grupiga (Klatch, 1987). Järgnevalt selgitan, milline on nii kaasajal esilekerkinud populismi kui ka (radikaal)parempoolsuse taust Eestis ja mujal ning mil moel haakub sellega sugu.

Esmalt toon välja parempoolsuse või konservatiivsuse ja paremradikaalsuse või radikaalkonservatiivsuse erinevused ning selgitan, millal ja miks olen artiklis kasutanud ühte või

teist terminit. Esiteks leiab sõna „radikaal“ sageli sulgudes, kui on viidatud intervjueritud naistele, kuna indiviidi tasandi analüüs on näidanud, et enamikku naistest ei saa pidada paremradikaalseks. Teiseks on eri allikatele viidates kasutatud just neis allikates kasutusel olnud termineid, mis on tõlgitud eesti keelde. Viimaks on viidatud EKRE-le tervikuna kui paremradikaalsele parteile, toetudes teiste autorite hinnangutele ning paremradikaalsuse ja parempoolsuse teoreetilisele eristumisele. Siinkohal tuginen Mudde (2019) definitsioonile, mille kohaselt on paremradikaalsetele parteidele omane vastuseis liberaalsele demokraatiale, eriti vähemuste õigustele, seadusandlikkusele ja võimude lahususele.¹ Järgnevalt vaatame, kuidas mõtestada paremradikaalsusega tihedalt seotud populismi.

Eesti uuspopulismile keskendunud Andres Kasekamp ja tema kolleegid (2019) on rõhutanud, kuivõrd on Ida- ja Kesk-Euroopa võrdluses Lääne-Euroopaga mõjutatud oma kommunistlikust pärandist ning on seeläbi sobiv pinnas parempoolsete erakondade äärmuslikumaks muutumisele. Nad toovad esile EKRE keskendumise feminismi ja „sooneutraalsuse“ hukkamõistule ning bioloogilise determinismi kasutamise „traditsiooniliste soorollide“² tähtsustamiseks (Kasekamp *et al.*, 2019, lk 53). Sellistele seostele on viidanud ka teised autorid (Graff *et al.*, 2019), samas kui Mayer jt (2014) näitlikustavad, kuidas parempoolne populism võib soolistatud argumente kasutada selektiivselt ehk vastavalt sellele, kes on parasjagu vastase positsioonil (näiteks vastandades mõnikord põliselanikest naisi ja moslemitest uussisserändajaid, teisalt aga traditsioonilisi pereväärtusi ja naiste õigusi). Kováts aga märgib, et parempoolsed populistlikud liikumised ei ole tingimata antifeministlikud (Kováts, 2018, lk 8) ning et viimaste väljaastumised, organiseerumine ja vastandumine on pigem tekkinud ühiskondlikku ebavõrdsust ja interseksionaalsust eiranud neoliberaalsete valitsuste ja aktivistide „süü“. Ka Berger (2017) näitlikustab Prantsusmaa ajaloolist konteksti appi võttes, kuidas tegemist võib olla representatsioonikriisiga, kus globaliseerumisprotsessis kaotajaks jäänud on peavooluparteidesse usu kaotanud. Siinses artiklis esitatud analüüs haakub tihedalt selle dilemmaga, püüdes mõista,

---

¹ Äärmusparempoolsus, nagu Mudde (2019) seda defineerib, on seevastu põhimõtteliselt demokraatia, st rahva ja enamuse võimu vastu, mille tulemuseks on olnud näiteks natsionaalsotsialistide ülemvõim Saksamaal.

² Nn traditsiooniliste pereväärtuste konstrueerimisest on kirjutanud Anne Kull Ariadne Lõnga artiklis „Kristlik perekond ja perekonnaväärtuste ideoloogia“ (2015), kus kirjeldab nn traditsioonilist perekonda koos mehe ja naise rollidega kui ajalooliselt hilist nähtust.

kuidas uuringus osalenud EKRE naisliikmed enda ja teiste naiste rolli intervjuudes esilekerkinud sarnaste vastuolude taustal tõlgendavad.

Et toimuvat paremini mõtestada, toetun Viigi (2018) kasutusele võetud uusarhailisuse mõistele, mis kätkeb sellist poliitika tegemise viisi, kus tähtsale kohale on seatud inimeste kollektiivsete poliitiliste emotsioonide õhutamine vastandina ratsionaalsete argumentide esitamisele ja kaitsmisele. Seejuures ei kaota uusarhailise lähenemisviisi esindajad oma sõnumites esineva „vale paljastamise“ korral oma usaldusväärust, vaid hoopis võidavad sellest, kuna lõhe nende ja „vastaste“ vahel selgineb veelgi ning nende toetajad võivad tunda üha võimsamaid kollektiivseid emotsioone. Selline poliitiline tähendusloome, nagu Viik ka viitab, ei hõlma sugugi vaid (radikaal)parempoolseid erakondi, kuid võib olla eriti kasulik just nende jõudude uurimisel. Edaspidi näeme, kuidas naistest saavad osaliselt pehmete emotsionaalsete väärtuste kandjad, kellele ei ole uusarhailine poliitikakujundamine võimalik.

Uusarhailisus ei väljendu aga üksnes emotsionaalset seotust tekitavates avaldustes ja „eliidile“ vastutöötamises, vaid püüdes oluline osa väärtusruumist ka tõepoolest ümber kujundada. Viik kirjutab: „Teinekord pakuvad populistlikud liidrid välja ideid ja praktikaid, mis on seadustega vastuolus või võimatud ellu viia, kuid mis jällegi rõhutavad nende staatust pigem rahvameestena kui ekspertidena, ning mis paradoksaalselt koguvad ja kasvatavad toetust, vaatamata ettepanekute võimatusele. Heaks näiteks viimase kohta Eestis on lahenduse pakkumine demograafilisele kriisile, mis näeb ette naiste õiguste vähendamist ja naiste ühiskondliku staatuse tagasi muutmist selliseks, nagu see oli aastakümnete eest“ (2018, lk 98). Julgen siinkohal väita, et on palju tõenäolisem, et mitte ühegi taolise ettepaneku elluviimine ei pruugi olla võimatu. Muu hulgas võib eeldada, et kindlate väärtuste leviku ja kinnistumise tagajärjeks, mistahes meetoditel see kinnistumine ka ei toimu, võib olla just seadusandluse ümberkujunemine, nagu võis näha märgilise abordivõimalusi puudutava *Roe vs. Wade*'i kaasuse otsuse tagasipööramisel USA-s. Lisaks tuleb rõhutada, et antud juhul opereeritakse ka tõe ja vale kriteeriumide väliselt ehk tähtsustatakse mõneks ajaks peavoolust kadunud (või pigem seal uinunud?) väärtushinnanguid. Siin ei ole tarvis ega võimalikki küsida, kas tegemist on valega, kui erakonna ja selle liikmete ülesanne või soov seisneb kindlat sorti ühiskonna kujundamises. See

võib nii „meeldida“ kui ka „mitte meeldida“ ehk emotsionaalset mõju avaldavad need taotlused nii vastastele kui ka pooldajatele.

Veelgi enam, emotsioonid, mis seoses intervjueeritavate avaldustega esile kerkivad, on tugevalt soolistatud. Seni on palju tähelepanu pööratud sellele, milliste emotsioonide väljendamine on sotsiaalset vastuvõetav nendele naistele ja meestele, kes esinevad eri rollides, nagu töötaja, poliitik, lapsevanem. Nii on näiteks leitud, et vihaseid naisi peetakse vähem kompetentseks kui vihaseid mehi (Brescoll & Uhlmann, 2008) ja liidrirollis üles astuvad mehed on alati soodsamal positsioonil kui juhtidest naised (Eagly & Karau, 2002). Seega, emotsioonid on soolistatud, sest meeste ja naiste puhul on sotsiaalselt aktsepteeritavad erinevad emotsioonide registrid (Pease, 2012; Rushton *et al.*, 2022) ning need lubatavused kitsenevad naiste jaoks tuntavalt hegemooniliselt maskuliinsetesse, sh poliitilistesse rollidesse sattudes. Huvitav on aga Rassemblement Nationali (Rahvusriide) liidri Marine Le Pen'i kui paremradikaalse konservatiivse naise edukuse analüüs, mis ühelt poolt näitlikustab, kuidas sarnaselt teiste naisjuhtidega on ka temal vaja edukalt laveerida hegemoonilise maskuliinsuse ja feminiinsuse piirimal, langemata kumbagi äärmusesse (Geva, 2020b; sarnane tulemus Snipes & Mudde, 2020). Teisalt selgitab Geva (2020a) Weberi kolmele legitiimsele domineerimisviisile tuginev analüüs, kuidas just populistlik (radikaal)parempoolsus lubab esile kerkida traditsioonilisel ja karismaatilisel domineerimisel, mille puhul on hegemooniline naiselikkus ilu ja emaliku hoole emotsionaalse näitamise kaudu aktsepteeritud ega aseta naisi meestega võrreldes automaatselt kehvemale positsioonile. Seevastu legaalne (ratsionaalne-bürokraatlik) domineerimisviis selliseid poliitilise feminiinsuse ilminguid ilma tagasilöökideta ei luba (Geva, 2020a). Nagu hiljem näeme, on siinkohal võimalik tõmmata paralleele ka Eesti kontekstiga.

Lisaks peab mainima, et ma ei keskendu artiklis niivõrd intervjueeritavate endi emotsioonide diskursiivsete väljenduste väljaselgitamisele, kuivõrd sellele, kuidas emotsioonidest räägitakse ning neid naiseks ja (EKRE) poliitikuks olemisega seotakse. Samas on uuringus osalejad kahekordselt tundlikul ehk eksponeeritud positsioonil: ühelt poolt esindavad nad poliitikas tegutsevaid (radikaal)konservatiivseid naisi, vastates ka isiklikele küsimustele, kuid teiselt poolt annavad nad hinnanguid teistele inimestele või olukordadele. Selge eristuse tekitamine nende kahe positsiooni vahel ei ole aga praktiliselt võimalik ega vajalikki nii intervjueeritavate

alateadliku projitseerimise³ tõttu (Hollway & Jefferson, 2000) kui ka seeõttu, et uuringu fookuses on väärtused, mitte konkreetsete naiste praktikate tõlgendamine näiteks valijate või meestest erakonnakaaslaste poolt.

Viimaks, kui naiste, nagu ka meeste (poliitiliste) rollide mõtestamisel on emotsioonid olulisel kohal, on nad seda ka üldises ühiskondlike jõudude hierarhias. Tuleb veel kord rõhutada, et emotsioonid ei ole iseenesest „head“ või „halvad“ (eriti uusarhailise poliitika kontekstis), vaid nende oskuslik ehk soo- ja muude interseksionaalsete omaduste ning situatsioonitundlik vastuvõtt ja haldamine päädivad emotsionaalse kapitali kogumisega (Cottingham, 2016). Emotsionaalne kapital on siin mõistetud kui kultuurilise kapitali erivorm, mis kätkeb kindlate emotsioonidega seotud ja eri situatsioonidesse üle kantavaid ressursse, mida inividid kehastavad ja aktiveerivad erinevatel väljadel (*ibid.*). Kahtlemata on poliitilisel väljal emotsionaalse kapitali kogumine naistel keerulisem kui meestel (Reay, 2004). Nii tuleb arvesse võtta, milline on EKRE naisliikmete emotsionaalne kapital, kuidas või millistel tingimustel see tekib ning kuidas seda kasutatakse naiste rolli ja oma poliitiliste eesmärkide määratlemisel.

Kuna uurimuse keskmeks on üks ühiskondlik alaväli ehk EKRE, on analüüsis võimalik lähtuda Bourdieu kapitalide teooria olulisest põhimõttest ehk väljal tegutsejate komplementaarsusest (Bourdieu, 2010). Täpsemalt ei saa spetsiifilistes situatsioonides olla „õigeid“ tundeid, arvamusi ja väärtusi ilma „valede“ tunnete, arvamuste ja väärtusteta. Piirid õige ja vale vahel avalduvad eelkõige organisatsiooni liikmete võrdluses enda ja teiste EKRE nais- või meesliikmetega või EKRE ja ühiskonnaga jne, tekitades ühel pool konfliktseid ja teisel ühtivaid avaldusi, mida saab omakorda võrrelda. Organisatsiooni liikmete arutlusi võib seega vaadelda kui omamoodi kollektiivse mälu esilekutsumise ja moodustumise protsesse, millest saab tekkida emotsionaalset kapitali (Ehala, 2014). See aitab selgitada, miks erineva emotsionaalse kapitaliga liikmete puhul kerkib esile sarnaseid organisatsiooniga ühendavaid arusaamu ning miks need näivad kinnistuvat ka nendel liikmetel, kel on vähem emotsionaalset kapitali. Ka Ehala (2014) kirjeldab, kuidas üks kõige olulisemaid sotsiaalpsühholoogilisi tegureid, mis grupi tekkimise protsessi mõjutab, on grupi liikmete emotsionaalne side oma kollektiivse identiteediga. Nii saab EKRE naisliikmete

---

³ Projitseerimine on iseenda omaduste, arvamuste, mõtete jne ülekandmine endast väljaspool seisvale objektile (näiteks erakonnale tervikuna).

naiste rollide tõlgenduste hierarhiat mõtestada just seeläbi, kuidas teatud tõlgendused on esindatud ka muus osas vastandlike vaadetega naiste intervjuudes.

Uuringus osalejad, uurija roll, eetilised põhimõtted ja meetodid

Järgnev analüüs põhineb 21 EKRE juhtiva naispoliitiku intervjuul, mis toimusid aastatel 2019–2020. Intervjuud lähtusid narratiivi loovast küsimusest (Corbally & O'Neill, 2014), milleks oli: „Palun kirjeldage, milline on teie avalikku ellu ja poliitikasse sattumise lugu. Võite alustada nii kaugest minevikust, kui soovite.“ Seejärel jätkusid vestlused nõrgalt struktureeritult, keskendudes intervjuueeritavat enam kõnetavatele teemadele, kuid sisaldades alati arutelu naiste rolli üle ühiskonnas ja poliitikas. Eesmärk oli soodustada rahulikku narratiivset kulgemist, mille käigus sai eelkõige just intervjuueeritav otsustada, milliseid teemasid tõstatada. Kasutasin nn kaitstud subjekti (*defended subject*) põhimõtet, mille puhul on eelduseks, et intervjuueeritava (või mis tahes inimese, sh intervjuuerija) ratsionaalne teadlikkus endast on vaid osaline ning teatud ebatäpsused ja vasturääkivused jutus on ootuspärased (Hollway & Jefferson, 2000, 2001, 2008). Süstemaatilisi paradokse ei ole tarvis kahtluse alla seada ega neile põhjendusi nõuda, kuna igal intervjuueeritaval on mõningates küsimustes suutlikkus samastuda erinevate seisukohtadega, kuid ebakindluse vältimiseks tekib vajadus sildistada üks „heaks“ (endale omaseks) ja teine „halvaks“ (kellelegi teisele omaseks) (*ibid.*). Arvestades esilekerkinud teemade tundlikkust ja intervjuueeritavate endi sõnastatud nõrdimust varasemate meediakäsitluste pärast, sh eelnevaid negatiivseid intervjuukogemusi, andis selline lähenemine osalejatele võimaluse end avada ja intervjuust tõepoolest osa võtta.

Esimene kontakt intervjuueeritavatega toimus enamasti kirja teel. Kasutusel oli potentsiaalsete intervjuupartnerite nimekiri, mis põhines valimisringkondade ja partei naisühenduse nimekirjadel. Samuti oli võimalik kasutada lumepallimeetodit, mis aitas kontaktide loomisele kaasa ning lubas ühtlasi paremini mõista, millised on erinevate ringkondade ja alaühenduste naisliikmete omavahelised kontaktid. Uuringus osalejate ring sulgus üsna loomulikult, kui intervjuueeritavad ei soovitanud kontakteerumiseks enam ühtegi uut nime ning eri ringkonnad said esindatud.

Intervjuude kajastamisel olen püüdnud järgida konfidentsiaalsuse põhimõtet, mille kohaselt ei tohiks olla ükski esitatavatest tsitaatidest seotav mõne kindla isikuga. Kahtlemata on konfidentsiaalsuse taotlemine eetiliselt oluline printsiip, kuid mitte alati praktiliselt teostatav (Hammersley, 2018). Intervjueeritavad viitasid asjaolule, et tuvastamine võib olla väheste potentsiaalsete osalejate tõttu tõenäoline, kuid olen püüdnud viia selle võimaluse nii väikeseks kui võimalik. Muu hulgas olen transkriptsioonidest eemaldanud kindlatele inimestele iseloomulikke parasiitsõnu jms. Teiseks oluliseks põhimõtteks intervjuudes osalemisel kujunes minu kui uurija refleksiivsus, mis ei saanud jääda ootama kogutud tekstide analüüsi, vaid pidi intervjuude kvaliteedi tagamiseks toimuma pidevalt (vt Annink, 2017). Nimelt kerkis iga intervjuu puhul esile tundlikke teemasid, mille puhul ei olnud ma intervjueeritavaga ühel nõul. Sellistel puhkudel hoidusin ärevusega kaasa minemast ja ennast intervjueerijana kaitstud subjekti positsiooni asetamast (vt Lillrank, 2012), mis oleks julgustanud sekkumist, vastandumist ja seganud intervjueeritava mõttevoogu. Kolmandaks on tulemuste esitlemisel kindlasti suureks väljakutseks kõigi osapoolte ehk intervjueeritavate, intervjueerija enda, ülikooli, ühiskonna jt ootustele vastamine (De Laine, 2000). Pean vajalikuks mainida, et artikli nii metodoloogilist kui ka temaatilist vormi ehk EKRE naisliikmete seisukohtade väljatoomist saab osaliselt mõtestada kui vastutulekut intervjueeritavate ootustele, mille hulgas oli just erinevate naiste seisukohtade kõrvutamise sooviga „üksteist veelgi paremini tundma õppida“.

Intervjuude mõtestamisel olen lähtunud ühelt poolt induktiivse temaatilise analüüsi viisidest ehk intervjueeritavate esiletõstetud teemade korrastamisest ja kõrvutamisest (Evans & Lewis, 2018). Teisalt olen lisanud diskursusanalüüsi elemente, rõhutades kohati keele, väljendusviiside ja mõnikord ka väljendatavate emotsioonide võimu igapäevase reaalsuse kujundamisel, ning seda eriti organisatsioonilises kontekstis, milleks üks erakond on (Cojocar *et al.*, 2012). Kolmandaks on kogu analüüs sügavalt mõjutatud narratiivanalüüsile omasest holistilisest lähenemisest intervjueeritavatele ja nende lugudele (Chase, 2018), mis praktikas tähendab, et iga lõppanalüüsi jõudnud intervjuuväljavõtte mõtestamisel on lähtunud intervjuust kui tervikust ning intervjueeritavast kui isiksusest. Minu peamine eesmärk on olnud nii uuringus osalejaid mõista kui ka asetada nende vaated ja väärtused ühiskonna konfliktssesse konteksti. Proovin näidata, kuidas võib käsitada EKRE naisliikmete vastuolulisi ütlusi ja interpreteerida

(radikaal)konservatiivseid, uusarhailisi, populistlikke või moralistlikke maailmavaateid. Samal ajal pööran tähelepanu sellele, millised vaated kujunevad keskseks ning millised muutuvad pigem perifeerseks, saades tõenäoliselt väiksema ühiskondliku kõlapinna.

Paradoksid ehk elitarismi ja egalitarismi vastuolu läbivalt esilekerkinud teemades

Järgnev juhtivate EKRE naisliikmete intervjuude analüüs tugineb lahknevustele ja koguni vasturääkivustele intervjueeritavate vaadete vahel (esitatud tsitaadid pärinevad eri inimestelt). Nimelt koorus naiste rolli puudutavate vestluste teemasid ning seal kõlanud hoiakuid ja väärtushinnanguid lahates välja muster, mille üheks pooleks on erakonna tunnetuslikku enamust/kuvandit/isikut/väärtust vms toetav-mõistev seisukohavõtt ning teiseks pooleks sellega vastuollu minev, põhimõtteliselt erinev või nüansseeritum avaldus. Esimene osapool on seejuures võrreldes teisega erakonnas domineerivamal positsioonil ning valdab enam emotsionaalset, kuid miks mitte ka sotsiaalset kapitali, kirjeldades oma mõtteid kui erakonnas üldlevinuid või keskseid. Teine osapool on oma väljendusviisilt kõhklevam ning esitab oma väiteid kui endale ainuomaseid, erandlikke või lihtsalt teistsuguseid, seadmata seejuures kahtluse alla erakonna üldist suundumust. Samal ajal eristatakse selle kaudu, milliseid väärtusi esindatakse ehk kas rõhutatakse moraalsete tõekspidamiste muutmise või tugevdamise olulisust või keskendutakse majanduslike ja toimetulekuga seotud probleemide lahendamisele, sh võimaluste võrdsuse küsimusele. Lisaks võib tõdeda, et need endale, naistele või erakonnaliikmetele seatud rolliootused on tugevalt seotud ideoloogilise paradoksiga, kus end kujutletakse kui privileegide ja muu ebavõrdsuse vastaseid (nn egalitaristlik printsiip), kuid samas konstrueeritakse tugevat vastast, kes peab lõpuks jääma alla vaadetele, mida põlistatakse kui universaalseid ja parimaid võimalikke ning mille edasikandjateks on just eesrindlikud EKRE liikmed ja valijad, kel on või peaks olema õigus ühiskonda juhtida (nn elitaristlik printsiip). Järgnevalt saamegi neid kolme tasandit vaadelda kuut naise rolliootust kirjeldava ning mõnd konkreetset teemat käsitleva vastandliku seisukohapaari puhul.

I. Naine poliitikas kui pehmete väärtuste kandja

Naisühendus peab ikka sõna võtma teemadel, mis puudutavad perekonda, naist ja lapsi ja võib-olla tervishoidu ka. /.../ Need teemad ju kõik omavahel haakuvad, pehmemad teemad. /.../ Kui ühiskonnas on mingi teema üles tulnud, mis on ka naiste teema, kus on ka naistel sõna sekka öelda, siis me teeme oma avalduse. /.../ Põhimissioon on ikkagi näidata, et EKRE naised on olemas, et naised võtavad ühiskondlikel teemadel sõna, meil on oma seisukoht, see ei sõltu meie meestest ja meie kaabudest, meil on oma seisukoht.

Esimene tsitaat esindab jõulist seisukohavõttu omataoliste seas, mille kohaselt on EKRE naisühenduse liikmetel kindel temaatika, millega tegeletakse. Intervjueeritava hinnangul on tegemist teemadega, mis on eristatud nn meeste teemadest, olles hegemooniliselt feminiinsed ning seotud muu hulgas laste ja perekonnaga. Meile kinnitatakse, et naistel on sõltumatud seisukohad, kuid need pürnevad eeskätt nende valdkondadega, kus mehed tegutsevad vähem. Kujuneb olukord, kus naised „valivad“ endale valdkondi, millele neil on „loomulik“ õigus ning kus on võimalik oma seisukohavõtte kaitsta meestele vastandumata. See kindlajoonelise hegemoonilise feminiinsuse väljendus aitab säilitada väljakujunenud soolisi erisusi ja alal hoida traditsioonilisi sugudevahelisi sotsiaalseid suhteid (Paechter, 2018, lk 124). Veelgi enam, käesoleva uurimisteema kontekstis toob see kaasa olukorra, kus keskendutakse teemadele, mis on küll vägagi seotud naiseks olemisega, näiteks abort, kuid millele pakutavad lahendused on enamiku naiste arvamusi või vajadusi mitteamestavad, ehk intervjueeritud naised on seda meelt, et maksumaksjate/riigi rahastatud abort tuleks keelustada. Kahtlemata võib selliste teemade intensiivne käsitlemine nii erakonna sees kui ka avalikus ruumis (näiteks Elu Marss⁴) tuua märkimisväärselt juurde emotsionaalset kapitali, kuid peab ka küsima, milline ühiskondlik aines jääb selle hegemoonilise jaotumise tõttu tähelepanuta.

Et vahest kui seda saadet, „Kodutunnet“ vaadata, siis vaatad, et meie ... meil on ikka nii, noh, see on nii kohutav, kui sa vaatad, et kui palju on neid lapsi, kes niisuguses vaesuses elavad, et-et ... uskumatu kohe. /.../ Et naised ja lapsed, et ma arvan, et need on sellised pehmed teemad, et ee ... seda enam, et kui nüüd vaadata ka, mm ... kui-kui karm

---

⁴ Nn Elu Marss oli MTÜ Elu Marss korraldatud aktsioon, mille korraldusmeeskonda kuulus muu hulgas EKRE kristlaste ühendus ning mille eesmärk oli rõhutada abortide moraalset väärust ja naiste moraalset kohust sünnitada.

on see meedia EKRE liikmete vastu. Noh, muidugi, EKRE liikmed on võib-olla ka põhjustanud oma teravate ütlemistega, aga-aga siis ei teki mingit tahtmist seal eesliinil olla, et (2) vähemalt mitte praegu.

Teine tsitaat esindab põhimõttelises vastandlikku seisukohta, mis on reserveeritud, viidates soovimatusele avalikkuse ees esineda ning avaliku elu tegelasena endale südamelähedaste teemadega tegeleda. Seda ei peaks kindlasti mõtestama kui apaatsust või täielikku kõrvalejäämist, vaid kui suhteliselt nõrgemat poliitilist positsiooni võrreldes esimesega. Intervjuueritava ütluses on esindatud ka mitmete teiste naiste suust kõlanud mure just naiste ja laste praktilise majandusliku olukorra pärast. Samas ei ole see teema jõudnud võrreldes teiste tõstatatud probleemidega võtmeküsimuste etteotsa ning on vajunud intervjuudes tagaplaanile.

II. Naine poliitikas kui tasakaalustav jõud

Sõnapruuk ei ole võib-olla õige, aga nad seisavad õigete asjade eest!

Ma arvan, et väga vajalik roll [on naistel poliitikas]. Et noh, elu on kõik duaalne. Tegelt on ka poliitika duaalne. /.../ Naised on oma intuitsioonilt, oma tundlikkuselt, oma ... võib-olla ka oma emotsioonides, läbirääkimistel ... Oma naiselikkusega näiteks võivad palju rohkem saavutada kui üks mees, kes lööb jalaga ukse lahti ja ütleb, et mina tahan.

Esimene tsitaat kirjeldab osa intervjueeritute (kuid mitte enamiku) mõistvat suhtumist EKRE juhtivate meespoliitikute palju meediakajastust saanud vastuolulistesse ütlustesse, täpsemalt kommentaari, mis tähtsustas naiste kui ühiskonna liikmete reproduktiivseid ülesandeid. See tähendab, et vastuoluliselt väljendunud EKRE meespoliitikuid ei nähta kui kedagi, kes „täpselt nii mõtleks, nagu ütles“, kuid kelle põhimõtteliste arvamustega (näiteks sünnitamise vajalikkusest) saab vaid nõustuda. Teine tsitaat jätkab sama suundumust, viidates naiste ja meeste erinevustele läbirääkimiskunstis ning soovitu saavutamisel. Naisi nähakse siin olemuslike emotsionaalsete tasakaalustajatena, kes suudavad „tuua ruumi naiselikku energiat“, nagu üks uuringus osalenu täheldas, siluda pingeid, olla komplementaarne. Ühel tasandil tähendab see seda, et naised peavad poliitikas tegema meestest enam emotsionaalset tööd (Weinberg, 2021), antud juhul ka justkui meeste eest. Teisel tasandil esindab see olukorda, kus naisliikmed on sisuliselt eelkõige meesliikmete toetajad ehk leiavad vähem võimalusi, aega ja energiat n-ö suurde

poliitikasse oma agendat tuua. Nagu selgub, võivad kiiresti marginaliseeruda need naisliikmed, kes taolise komplementaarsuspõhimõttega ei nõustu, jäädes samas ilma sellega seotud emotsionaalsest kapitalist.

Võib-olla ma ei ole väga see kõige õigem konservatiiv, et nagu ee ... Martin Helme räägib, et muudkui aga peaksime sünnitama ja naised peaksid sünnitama ja selles mõttes, et ee ... et selles mõttes, et mina olen pigem sellega nõus, et iga siia sündinud inimese väärtus kasvaks. /.../ Et ma olen lihtsalt vait, et selles ma lihtsalt kuulan, et ee ... Et kui nagu mingi Martin Helme ütleb, et üks mingi noor naine, et kui tal lapsi ei ole, et siis on ühiskondlikult mingi kahjulik element, et selles mõttes, et okei, see on tema arvamus, onju, et ee ...

Intervjuerija: Kas seda naisühenduses arutate?

Seda küsimust me küll ei ole arutand. Aga selles mõttes, et kui nagu erakonna ladvikus siukseid asju välja visatakse, siis nagu ee ... üldsusele jääb mulje, et see on nagu kõigi EKRE liikmete arvamus, aga selles mõttes, et ee ... on liikmeid, kes on üldse vastupidisel seisukohal, nagu näiteks mina, et selles mõttes, et ee ... Ja selles mõttes, et sa ei tõuse erakonnas mitte kuskile, kui sul ei ole ladviku soosingut nagu. Et selles mõttes, et kui sa ütled kogu aeg välja seda, et sul on teine arvamus, kui sa kritiseerid, et siis sa ei tõuse mitte kuskile ja ... ja siis kas oled vait ja siis noogutad kaasa, kui midagi öeldakse, jah. Et see on ikkagi, et käsuliin on ülevalt alla. /.../ Ja kui ma algselt arvasin, et kõige rohkem konkurentsi on erakondade vahel, siis tegelikult kõige suurem konkurents on erakonna sees. Oma inimestega /.../

Eelnev tsitaat esindab seisukohta, mis väljendab pahameelt seoses mainitud vastuoluliste ütlustega ning samuti teatavat arvamuste ja/või väärtuste konflikti erakonna liikmete vahel. Tegemist ei ole ainsa omataolise mõtteavaldusega. Tajutud konkurents ja tunnetatav parteieliidi ülemvõim takistavad siin oluliste teemade käsitlemist või panevad need põlu alla. Liidrirollis mehed kogevad selles nägemuses teatud sümboolset puutumatus, kuna nende ütlusi ei seata kahtluse alla, kuigi seda võiks intervjueeritava arvates teha. Liidrite rolli tähtsust uusarhailise poliitika kujundamisel ei saa alahinnata (Moffitt, 2016) – uuringus osalenu kahtleb isegi enda konservatiivsuses ning sellega koos ka õiguses kuuluda gruppi (EKRE-sse) ja erinevates

küsimustes kaasa rääkida või end kehtestada. Tähtsaks peetud sotsiaal-majanduslik teema ehk iga sündiva inimese väärtuse kasvatamine jääb sellest tulenevalt tagaplaanile.

III.Naine poliitikas kui „kael, kes keerab juhi pead“

Et tegelikult ongi nii, et naised on kael ja mehed on pea.

Tagatuba on ka oluline – võib-olla seal on rohkem naisi? See kael, kes pead keerab, on väga oluline.

Kui küsida naiste rolli kohta poliitikas ning täpsemalt olukorra kohta, kuhu naised poliitikasse minnes satuvad, näevad eeltoodud tsitaatide autorid naisi kui nõuandjaid ning mehi kui eesliini liidreid. Seejuures on naised justkui olulisemalgi positsioonil, kuna nende käes on „tegelik võim“, olles meeste mõjutajateks ning suunajateks. Seejuures peetakse tähendusrikkaks olukordi, kus mehed „küsisivad naiste arvamust“, misjuhul saavad naised mõjutada konkreetse teemapüstituse lahendit, kuid ei ole ise teemade püstitajateks. Varem on täheldatud, et poliitikute nõuandjad erinevad oma rollide ja ambitsioonide poolest sooti. Nii leiab naisi pigem administratiivsetest rollidest ning mehi legislatiivsetest, kus esineb ka suuremaid võimalusi poliitiliste ambitsioonide kasvuks ning edasiseks poliitikukarjääriks (Snagovsky & Kerby, 2019). Nõuandja rolli esiplaanile seadmine võib saada takistuseks oma agenda esitamisel ja elluviimisel.

Jaa, kindlasti, kindlasti. See, üleüldse see naisülemus ja ... mm ... ma nüüd (3) mõtlen nüüd neid oma olukordi või (2) /.../ et-et, aga ikkagi hakkab ka see, et võimalik, et on teatud nagu eelarvamused, et kes, mehed, noh, mul oligi huvitav, et ... meil oli küll [ühes ka teisi erakondi kaasanud esinduskogus] rida naisi, aga nemad olid pigem nagu ... (3) Kuigi jah, üks meil /.../ oli täitsa selline poliitiline naine ja tema oligi selline. Ta oli muidu hästi vaikne, aga oma otsustes ta oli vaba, aga väga hulk naisi, kes tegid täpselt nii nagu mehed ... Vaata mehed olid selle nimekirja nüüd kokku pannud, et naised olid ... tihtipeale olid suure tutvusringkonnaga /.../ Ja siis nad hiljem tegid, mida see nüüd juhtfiguur seal ütles, et-et nemad nagu eriti kaasa ise ei mõelnud. /.../ Ma arvan, et naised peavad ennast rohkem tõestama küll, sest ta ... ta tuleb nagu sinna meeste mängumaale. Nemad on ju kehtestanud need reeglid ja neid on ju seal kogu aeg, nemad on ju seal ennem ees olnud ja päris nii ka ei ole, kui öeldakse, et kõik on võrdsed ja

mehed ja naised on ühtemoodi, ja-ja vaatad ka, et kas või see meie presidendilgi, et-et ee ... Inimestele ei meeldi, et ta on seal higine ja pärast, kui ta seal tuleb kuskilt, leemendab, samas tegi mingi maratoni läbi, siis ütlevad, et küll on jube. Samas kui Ansip käis niimoodi jalgratast sõitmas, siis kõik: „Oh, nii lahe mehelik!“ Ja siis kui president jälle läheb seal mingi tossudes ja T-särgiga, siis ta saab jälle võtta, et-et ikka teised ootused on. Meestele ja naistele ikka on. Meil on ikkagi nii sügavalt sees see, et üks on naine ja teine on mees, ja-ja selline, jah, klassiski tüdrukud peavad korralikud olema ja ... (naerab). Et ma ei teagi, kas see on halb või hea, et eks ikka igaühel on oma roll ja ... Samas naised kindlasti toovad juurde poliitikasse positiivsust. Kindlasti.

Viimases tsitaadis pööratakse tähelepanu naiste keerulisemale positsioonile poliitikas ning problematiseeritakse nende väheseid võimalusi olla ära kuulatud ja teostada oma poliitilisi ambitsioone, st töötada oma potentsiaalsete valijate ootuste täitmise nimel. Intervjueeritav toob välja olukorrad, kus naiste ja meeste käitumist ei hinnata võrdsetel alustel, mistõttu kehtivad neile poliitikas ka erisugused ootused. Veelgi enam, ta tunnetab selliseid erinevaid ootusi läbi elu ehk seda, et juba koolis oodatakse tüdrukutelt korrektsust ja poistelt midagi muud. Samas ei julge intervjueeritav vaatamata oma kogemustele selgelt väita, et olukord on ühiskonnas või poliitikas problemaatiline. Narratiiv lõpeb kindla tõdemusega, et naiste roll poliitikas on kahtlemata „positiivne“. Siin avaldub taas kord ebakindlus selliste mõtete esitamisel, mis ei ühti eelmistes tsitaatides kirjeldatud domineeriva traditsioonilisse rolli sobituva naise kuvandiga. Lisaks on emotsionaalne kapital intervjueeritava jaoks lõpuks see, mis seob naiseks olemise naise poliitilise kohaloluga. Kõnekaks kujuneb arusaam, et naised toovad poliitikasse positiivseid emotsioone. Seetõttu muutub tähenduslikuks just uusarhailise poliitikakujunduse emotsioone esilekutsuv iseloom, mis on olnud omane ka näiteks Marine Le Pen'ile (Stockemer & Barisione, 2017). Selle valguses taanduvad intervjueeritava tõstatatud olukorda hägustavad ja naise rolli kriitiliselt hindavad teemad.

IV.Naine poliitikas kui teiste naiste toetaja

Mida rohkem inimesed teenivad, mida rohkem neil on raha ehk sissetulekut, seda rohkem on neil aega tegeleda igasuguse jamaga, et kaasa arvatud, kaasa arvatud ...

ühesõnaga hakata seal (eemaldatud negatiivset emotsiooni väljendav sõna) mingitest naiste õigustest ja mingitest muudest asjadest, et tulevad need igasugused, igasuguseid teemasid hakatakse kohe arutama, sest et noh, muud ei ole. Raha on palju, kõik esmavajadused on täidetud, siis hakkame mingite pseudoteemadega kohe tegelema. Tuuakse hästi palju neid pseudoteemasid nagu ühiskonna diskussiooni sisse, ja-ja mis viib selleni, et ühiskonnas on kõik omavahel konfliktis.⁵

Esimene tsitaat kirjeldab olukorda, kus intervjueeritav tajub naiste õigustest rääkimist kui konfliktsust soodustavat ja „paati kõigutavat“ üleliigset teemat, millel ei ole inimeste eludele sisulist tähendust. Naiste õigustest saab „igasugune jama“. Veelgi enam, naiste õigustest kõnelemine või nende eest seismine on n-ö rikaste privileeg, mis ei puuduta otseselt naiste sotsiaal-majanduslikku toimetulekut, vaid on ideoloogiline küsimus. Seega on toetatud eelkõige need naised, kes hoiduvad taoliste asjaolude tõstatamisest, ning tähelepanuta jäävad mitmed olulised „naisi puudutavad“ teemad, mis võiksid *status quo*'d häirida. Kui naiste õigustest rääkimine on juba eos märk „teisesusest“, ei ole võimalik selle abil ka emotsionaalset kapitali võita. On huvitav ja tähendusrikas, et kui teistes ühiskondlikes kontekstides on leitud, et (radikaal)konservatiivsed naised on „üle võtmas“ feministlikku retoorikat või nimetavad end feministideks, muutes selle termini mõistelist sisu (Schreiber, 2018), ei ole Eestis võimalik selliseid muutusi tuvastada.

Oli küll tunda, et kes on naine, kes on mees, ja-ja oligi, et mind hakkas see nagu selles suhtes ... Ma ei olnud kade, aga kui-kui sa nägid, et sul on potentsiaal naisi, kes tahavad midagi ära teha, aga sul on ... lihtsalt see kromosoom on vale, vot selles ... Praegu on ka see, mille vastu me, mina võitlen, et palgalõhe. Et olgem ausad, et oleks naistel palgad suuremad, siis oleks ka neid [probleeme vähem]. Vaata, praegu on väga palju, millega

---

⁵ Tsitaadi autor oli nõus selle ütluse avaldamisega vaid juhul, kui lisan tema selgituse: „Olen veendunud, et päris palju on heaoluühiskonnast tulenevaid pseudoteemasid, neid on viimaste aastate jooksul pigem lisandunud ja need on täiesti meelevaldselt muutunud poliitilise eesliini võitluse teemadeks, kuigi hetkel peaks fookus olema hoopis mujal. Naised on oma positsioone ka ühiskonnas loomuldasena parandanud, nõ evolutsiooniliselt, tõestades läbi kõigi muude inimlike kategooriate, et nad on seda väärt. Tookord, ma mäletan, oli tugevalt üleval sookvootide teema ja selle vastu olen ma endiselt, sest see on naisi alandav meetodika nende ühiskondliku positsiooni parandamisel.“ Samas kinnitas tsitaadi autor, et tema seisukohad ei ole muutunud.

ma olen ka väga palju kokku puutunud, perevägivald ... /.../ Põhiasjades oleme ühel arvamusel!

Teine tsitaat pärineb intervjueeritavalt, kes hindab kõrgelt teiste naispoliitikute toetamise ja spetsiifiliselt või peamiselt naisi puudutavate probleemidega tegelemist. Temagi on tajunud, kuidas meestel ja naistel on poliitikas erisugused võimalused, ning peab oluliseks soolise palgalõhega tegelemist, kuna näeb, et see on otseselt seotud perevägivaldaga probleemiga. Seda pühendumist esitleb ta pigem kui isiklikku projekti ning peab viimaks vajalikuks rõhutada, et „põhiasjades“ ollakse partei naiste hulgas ühel meelel. Taas kujuneb olukord, kus määravaks saab eelkõige tajutud üldise või olulise ja ühendava arvamuse järgimine, mistõttu mõned teemad ei saavuta tõenäoliselt piisavalt kõlapinda. Niisamuti ei seo intervjueeritav end teiste, neil teemadel sarnaselt mõtleivate naistega või parteidega, vaid rõhutab ühtekuuluvustunnet EKRE-ga. Sarnane suundumus puudutas osa naiste hinnangut partei meesliidrite kõnepruugile, millega ei olda küll alati rahul, kuid mis ei takista neil naistel nägemast põhimõttelist ühisosa nimetatud meestega.

V. Naine poliitikas kui regionaalse arengu võti

Meil ongi erinevad väärtused. Nende väärtus on see. Nende heaolu, nende privilegeeritus, nagu nad ise nimetavad, nemad on esimene Eesti, eliit. See on nende jaoks väärtus. Mina ütlen, mina ei pea seda väärtuseks. See ... noh minu jaoks ei ole see väärtus ja ma ei ole kunagi unistand sellest, aga ma tean, et see on nende jaoks oluline. Minu jaoks ei ole see oluline. Ja noh, siin ongi, tekibki see kokkupõrge.

Esimene tsitaat pärineb Eesti keskuses tegutsevalt EKRE naispoliitikult, kes uusarhailisest mõttest kantuna tunnetab eliidina peajasjalikult riigi bürokraatlikku eliiti, kelle privileegiks on prestiiž. Tegemist ei ole niivõrd majandusliku edu, kuivõrd üldise mõjuvõimu ja staatusega, mida selline eliit evib. Selles nägemuses on naiste roll astuda vastu nimetatud staatusehalusele, „teha tõelist tööd“ ning minna kaasa EKRE programmiga, mille eesmärk on anda noortele peredele tasuta maad. Nagu mitmes sarnaste vaadetega liikme intervjuus, rõhutab intervjueeritav vestluse käigus korduvalt „tõelise“ töö tegemise ja ise pingutamise vajalikkust, evides lausa

thatcheristlikku neoliberalismi (vt Holmes, 2019). Riigi roll on seejuures „anda inimestele õng, mitte kala“.

Eestis nagu räägitakse see esimene Eesti ja teine Eesti, et ee ... minu arust need on nagu täiesti reaalselt olemas ja et ee ... Ütleme, et esimene Eestis, siis need, kes kuuluvad esimesse Eestisse, need elavad põhiliselt Tallinnas, Harjumaal, Tartus, onju ... Ja siis see teine Eesti on siis, ütleme see kolkainimesed, et ee... maapiirkonnas, miinimumpalgaga, raske tööga, peost suhu, see on see teine Eesti.

Teine tsitaat iseloomustab pigem Eesti äärealadel tegutsevat EKRE naispoliitikut, kelle jaoks eristatakse eliiti peamiselt majanduslikele-praktilistele hüvedele tuginedes. Teist Eestit iseloomustavad siin eelkõige sotsiaal-majanduslikest võimalustest ilmajäetus ning regionaalse arengu vajakajäämistest tulenev marginaliseeritus. Veelgi enam – mitmed sarnase tausta esindajad tajuvad EKRE eliidi „tallinnastumist“ ehk mõningast kaugenemist perifeeria probleemidest. Samas peetakse oluliseks rõhutada, et üldised väärtused on kõigil samad ehk „konservatiivsed“ ning et teatavad ebakõlad ei riku partei ühtsust, mistõttu võib arvata, et nimetatud ebakõlade esilekerkimine ja lahendamine on ebatõenäoline. Naiste roll on seejuures seotud maale jäämisega (linnast maale tulemise edukus on kaheldava väärtusega) ning riigi ülesanne on nn teise Eesti naiste majandusliku olukorra parandamine ja neile töö pakkumine.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kirjeldatud mõningane polariseerumine erakonna naisliikmete hulgas ei pruugi viia mitte juhtivate naiste erakondliku või ühiskondliku mõju vähenemiseni, küll aga nende amplituud esile tõusvate teemade valiku kitsenemiseni ning aktiivselt poliitilises elus kaasalõövate naiste selektiivsuseeni (kõrvale jäävad vähem emotsionaalset kapitali evivad naised). Näib, et erakonna meesliikmete kõrval suudetakse eristuda peamiselt moraaliküsimusi puudutavatel ja nn elitaristlikust printsüübist tõukuvatel teemadel, mistõttu jäävad tagaplaanile nn egalitaristliku printsüübi teemad ehk võimaluste võrdsus, sotsiaalne heaolu jms. Eelkõige neil ainetel sõna võtavad naised ei ole jõudnud erakonna tippu ja tunnetavad teatavat kõrvalejäetust. Võib näha, kuidas naise roll on eri teemadega tegeledes erinev, olles moraaliküsimustes rohkem formaalselt iseseisvale/aktiivsele teemapüstitusele avatud, jäädes samas majandust ja inimeste toimetulekut puudutavate teemade juures tagasihoidlikuks. Sellist tulemuste loogikat toetavad uuringud, mille kohaselt jõuab näiteks USA konservatiivide ridadest vähem naisi riigi

juhtorganitesse või -kohtadele, kuna konservatiivsed naised on konservatiivsetest meestest keskmiselt vasakpoolsemad ning tervikuna vähem polariseerunud (Thomsen, 2015). Ka Suurbritannias on jõutud sarnasele järeldusele, kuid täpsustusega, et konservatiivsed naised on konservatiivsetest meestest vasakpoolsemad vaid majandusküsimustes, kuid hoopiski parempoolsemad moraaliküsimustes (Campbell & Childs, 2015).

Kokkuvõtteks ning edaspidiseks uurimis- ja mõtteaineks

Artikli eesmärk oli anda sissevaade sellesse, kuidas mõtestavad EKRE naisliikmed enda rolli naispoliitikuna ning millisena näevad naise osatähtsust ühiskonnas üldiselt. Seejuures võib tõdeda, et need rolliootused on tugevalt seotud ideoloogilise paradoksiga, kus ühelt poolt kujutletakse endid kui privileegide ja muu ebavõrdsuse vastaseid (egalitaristlik printsüüp), kuid samas konstrueeritakse tugevat vastast, kes peab lõpuks jääma alla emotsionaalselt laetud moraalsele vaadetele, mida põlistatakse kui universaalseid ja parimaid võimalikke ning mille edasikandjateks on just eesrindlikud EKRE liikmed ja valijad, kel on või peaks olema õigus ühiskonda juhtida (elitaristlik printsüüp). Seejuures on tähtis õigete väärtuste esindamine ja n-ö ühiskondlik väärtuskasvatus, mille korraldajatena nähakse eelkõige erakonna naisliikmeid, kellele omistatakse loomupärast võimet olla „ühendavate ja empaatiliste“ emotsioonide kandjad, kes vastanduvad EKRE meesliikmete vajalike, kuid liiga radikaalsest või „tasakaalustamata“ emotsioonist kantud sõnavõttudele. Siin muudetakse „emotsionaalsete naiste“ emotsioonid tööriistaks, mis võiks rahvast kaasata, ideoloogiliselt siduda ja veenda (radikaal)konservatiivsete väärtuste vajalikkuses. Seega on ka Eesti kontekstis võimalik täheldada olukorda, kus hegemooniline naiselikkus väljendub (radikaal)parempoolsetes kontekstides ilma suuremate nähtavate tagasilöökideta (vt ka Geva, 2020a), kuid samas avab sinne analüüs olulise detaili, mis jääb märkamatuks, kui uurida eelkõige oma poliitkarjääris edukaid naispoliitikuid. Nimelt sõltub edukus siiski konkreetsest teemavalikust ning hoolivuse näitamisest sobivalt komplementaarsel moel ehk neil teemadel, mis on hetkel erakondlikult enim päevakorras ning sageli ka kõige vastuolulisemad või radikaalsemad.

Samal ajal ankurdatakse naisliikmed juhtidena emotsionaalse kapitali kogumise reeglite alusel kindla ainese ja valdkonna juurde, kusjuures need nn naiste teemad kas vajuvad tagaplaanile või saavad pigem äärmusliku lahenduse. Ühel osal naisliikmetest on rohkem emotsionaalset kapitali,

mistõttu on neil justkui enam võimalusi oma eesmärkide loomiseks ja elluviimiseks. Samas on neil rohkem emotsionaalset kapitali, sest nad seavad „õigeid“ eesmärke ning püstitavad „õigeid“ teemasid. „Õige“ teemapüstitus on aga soolistatud, eristudes meesliikmete tegevusest, kuid jäädes samasse väärtusraami. Nii satuvad naised mingis mõttes uusarhailisuse lõksu ega suuda kirjeldatud olukorras oma liikmete potentsiaali igakülgsest avada. Võib öelda, et käesolevas uuringus käsitletud konservatiivsuseotsinguid võivad või võiksid nn konservatiivsed naised kriitiliselt vaadelda sarnastel alustel, kui teevad seda ideoloogilise maastiku teise serva jäävad naised, ehk küsides, kas kõnetatakse kõige erinevamaid naisi ning kuivõrd suudetakse seista nende interseksionaalsete huvide eest (vt Bacchetta & Power, 2002).

Kui näiteks Suurbritannia kontekstis on leitud, et konservatiivide naisliikmed on agentsed parteipoliitika mõjutajad, kes soovivad esindada teatud naiste huve (Wineinger & Nugent 2020), siis on vajalik küsida, kelle huve esindatakse tegelikult – kas neid huve, mida usutakse olevat konservatiivsete naiste huvid, või neid, mida elektoraat tegelikult esitab. Just viimastel aastatel on hakatud aktiivsemalt uurima, kas ja kuivõrd on seotud populismi kalduvate erakondade poliitilised teod sellega, mida vajab või ootab nende valijaskond. Seejuures on alles viimati asunud erilist tähelepanu pöörama naisvalijatele, kes eelistavad konservatiivseid jõude (Beall & Barnes, 2020). Ühelt poolt võib oletada, et sarnaselt Suurbritannia konservatiivsete parteidega leiab ka EKRE võimaluse identiteedipoliitika põlgamisele vaatamata värvata rohkem naisi, kes tegeleksid enam naiste esindamisega (vt Wineinger & Nugent, 2020, lk 112). Teisalt, konservatiivsete erakondade naised võivad naisi puudutataval teemadel küll sõna võtta, olles seejuures liberaalsemad kui nende partei, kuid hääletama asudes hääletada siiski vastavalt partei üldistele juhistele (Gwiazda, 2021). Nagu näitab Poola parempoolsete naispoliitikute sõnavõttude ja agenda analüüs, ei pruugi naistele esinedes tõstatatud teemad jõuda laiemale valijaskonnani, st et naissaadikud, kuigi teadlikud naiste probleemidest ja koguni feministlikult meelestatud, hääletavad siiski nii, nagu parteile üldiselt sobilik (*ibid.*, lk 695). Ladina-Ameerika kogemuski kirjeldab, kuidas riigi esindusorganitesse valitud konservatiivsed mehed ei suuda esindada konservatiivsete naiste vaateid, mistõttu on oluline kaasata just konservatiivseid naisi, samas kui nende kaasamine ei pruugi veel kaasa tuua valijate huvide esindamist, kuna valitud konservatiivse naiseliidi prioriteedid võivad olla sarnasemad konservatiivse meeseliidi prioriteetidega kui oma potentsiaalsete valijate, st konservatiivsete naiste omadega (Beall &

Barnes, 2020). Vahest on ka Eestis saabunud hetk, mil tuleks leida aega ja ressursi, et kaardistada meie valijate ootused ja vastav poliitiline tegelikkus. Muu hulgas võib see olla tõhusaks relvaks juba väljakujunenud ning võimalik et üha teravneva polariseerumise vastu.

Kasutatud allikad

- Akkerman, T., de Lange, S. L., & Rooduijn, M. (Eds.). (2016). *Radical right-wing populist parties in Western Europe: Into the mainstream?* Routledge.
- Annink, A. (2017). Using the research journal during qualitative data collection in a crosscultural context. *Entrepreneurship Research Journal*, 7(1). <https://doi.org/10.1515/erj-2015-0063>
- Bacchetta, P., & Power, M. (2002). *Right-wing women: From conservatives to extremists around the world*. Routledge.
- Beall, V. D., & Barnes, T. D. (2020). Mapping right-wing women's policy priorities in Latin America. *Journal of Women, Politics & Policy*, 41(1), 36–65. <https://doi.org/10.1080/1554477X.2020.1701929>
- Berger, S. (2017). Populism and the failures of representation. *French Politics, Culture & Society*, 35(2), 21–31.
- Bourdieu, P. (2010). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Routledge.
- Brescoll, V. L., & Uhlmann, E. L. (2008). Can an angry woman get ahead?: Status conferral, gender, and expression of emotion in the workplace. *Psychological Science*, 19(3), 268–275. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2008.02079.x>
- Campbell, R., & Childs, S. (2015). 'To the left, to the right': Representing conservative women's interests. *Party Politics*, 21(4), 626–637. <https://doi.org/10.1177/1354068813491536>
- Chase, S. E. (2018). Narrative inquiry: Toward theoretical and methodological maturity. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (5th ed., pp. 546–560). SAGE.
- Cojocaru, S., Bragaru, C., & Ciuchi, O. M. (2012). The role of language in constructing social realities. The Appreciative Inquiry and the reconstruction of organisational ideology. *Revista de cercetare si interventie sociala*, 36, 31–43.
- Corbally, M., & O'Neill, C. S. (2014). An introduction to the biographical narrative interpretive method. *Nurse Researcher*, 21(5), 34–39. <https://doi.org/10.7748/nr.21.5.34.e1237>
- Cottingham, M. D. (2016). Theorizing emotional capital. *Theory and Society*, 45(5), 451–470. <https://doi.org/10.1007/s11186-016-9278-7>
- De Laine, M. (2000). *Fieldwork, participation and practice: Ethics and dilemmas in qualitative research*. SAGE.

- Dworkin, A. (1983). *Right-wing women*. TarcherPerigee.
- Eagly, A. H., & Karau, S. J. (2002). Role congruity theory of prejudice toward female leaders. *Psychological Review*, 109(3), 573–598. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.109.3.573>
- Ehala, M. (2014). Formation of territorial collective identities: Turning history into emotion. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 35(1), 96–104. <https://doi.org/10.1080/01434632.2013.845200>
- EKRE Naisühendus. (2020). *Põhikiri*. <https://www.ekre.ee/naisuhendus/>
- Evans, C., & Lewis, J. (2018). Analysing semi-structured interviews using thematic analysis: Exploring voluntary civic participation among adults. *SAGE Research Methods Datasets* (part 1). <https://dx.doi.org/10.4135/9781526439284>
- Geva, D. (2020a). A double-headed hydra: Marine Le Pen's charisma, between political masculinity and political femininity. *NORMA: International Journal for Masculinity Studies*, 15(1), 26–42. <https://doi.org/10.1080/18902138.2019.1701787>
- Geva, D. (2020b). Daughter, mother, captain: Marine Le Pen, gender, and populism in the French National Front. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 27(1), 1–26. <https://doi.org/10.1093/sp/jxy039>
- Graff, A., Kapur, R., & Walters, S. D. (2019). Introduction: Gender and the rise of the global right. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 44(3), 541–560. <http://doi.org/10.1086/701152>
- Greven, T. (2016). *The rise of right-wing populism in Europe and the United States: A comparative perspective*. Friedrich Ebert Foundation, Washington DC Office. <https://library.fes.de/pdf-files/id/12892.pdf>
- Gwiazda, A. (2021). Analysing the “what” and “when” of women's substantive representation: The role of right-wing populist party ideology. *East European Politics*, 37(4), 681–701. <https://doi.org/10.1080/21599165.2021.1873775>
- Hammersley, M. (2018). What is ethnography? Can it survive? Should it? *Ethnography and Education*, 13(1), 1–17. <https://doi.org/10.1080/17457823.2017.1298458>
- Hollway, W., & Jefferson, T. (2000). *Doing qualitative research differently: Free association, narrative and the interview method*. SAGE.
- Hollway, W., & Jefferson, T. (2001). Free association, narrative analysis and the defended subject: The case of Ivy'. *Narrative Inquiry*, 11(1), 103–122. <https://doi.org/10.1075/ni.11.1.05hol>

- Hollway, W., & Jefferson, T. (2008). The free association narrative interview method. In L. M. Given (Ed.), *The SAGE encyclopedia of qualitative research methods* (pp. 296–315). SAGE.
- Holmes, M. (2019). *The first Thatcher Government, 1979–1983: Contemporary conservatism and economic change*. Routledge.
- Kasekamp, A. (2018). The radical right in eastern Europe: Democracy under siege? *Journal of Baltic Studies*, 49(3), 412–413. <https://doi.org/10.1080/01629778.2018.1499998>
- Kasekamp, A., Madisson, M-L., & Wierenga, L. (2019). Discursive opportunities for the Estonian populist radical right in a digital society. *Problems of Post-Communism*, 66(1), 47–58. <https://doi.org/10.1080/10758216.2018.1445973>
- Klatch, R. E. (1987). *Women of the New Right*. Temple University.
- Kováts, E. (2018). Questioning consensus: Right-wing populism, anti-populism, and the threat of ‘gender ideology’. *Sociological Research Online*, 23(2), 528–538. <https://doi.org/10.1177/1360780418764735>
- Kull, A. (2015). Kristlik perekond ja perekonnaväärtuste ideoloogia. *Ariadne Lõng*, 1–2, 128–141.
- Lees, C. (2018). The ‘Alternative for Germany’: The rise of right-wing populism at the heart of Europe. *Politics*, 38(3), 295–310. <https://doi.org/10.1177/0263395718777718>
- Lillrank, A. (2012). Managing the interviewer self. In J. F. Gubrium, J. A. Holstein, A. B. Marvasti, & K. D. McKinney (Eds.), *The SAGE handbook of interview research: The complexity of the craft* (2nd ed., pp. 281–294). <https://doi.org/10.4135/9781452218403>
- Mayer, S., Ajanovic, E., & Sauer, B. (2014). Intersections and inconsistencies. Framing gender in right-wing populist discourses in Austria. *NORA: Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 22(4), 250–266. <https://doi.org/10.1080/08038740.2014.964309>
- Moffitt, B. (2016). *The global rise of populism: Performance, political style, and representation*. Stanford University Press.
- Mudde, C. (2019). *The far right today*. Cambridge.
- Paechter, C. (2018). Rethinking the possibilities for hegemonic femininity: Exploring a Gramscian framework. *Women’s Studies International Forum*, 68, 121–128. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2018.03.005>
- Pease, B. (2012). The politics of gendered emotions: Disrupting men’s emotional investment in privilege. *Australian Journal of Social Issues*, 47(1), 125–142. <https://doi.org/10.1002/j.1839-4655.2012.tb00238.x>

- Reay, D. (2004). Gendering Bourdieu's concepts of capitals? Emotional capital, women and social class. *The Sociological Review*, 52(2_suppl), 57–74. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2005.00524.x>
- Rushton, A., Phibbs, S., Kenney, C., & Anderson, C. (2022). 'She'll be right': The place of gendered emotions in disasters. *Gender, Place & Culture*, 29(6), 793–815. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2021.1892595>
- Schreiber, R. (2018). Is there a conservative feminism? An empirical account. *Politics & Gender*, 14(1), 56–79. <https://doi.org/10.1017/S1743923X17000587>
- Snagovsky, F., & Kerby, M. (2019). Political staff and the gendered division of political labour in Canada. *Parliamentary Affairs*, 72(3), 616–637. <https://doi.org/10.1093/pa/gsy032>
- Snipes, A., & Mudde, C. (2020). "France's (Kinder, Gentler) Extremist?": Marine Le Pen, intersectionality, and media framing of female populist radical right leaders. *Politics & Gender*, 16(2), 438–470. <https://doi.org/10.1017/S1743923X19000370>
- Stockemer, D., & Barisione, M. (2017). The 'new' discourse of the Front National under Marine Le Pen: A slight change with a big impact. *European Journal of Communication*, 32(2), 100–115. <https://doi.org/10.1177/0267323116680132>
- Thomsen, D. M. (2015). Why so few (Republican) women? Explaining the partisan imbalance of women in the US Congress. *Legislative Studies Quarterly*, 40(2), 295–323. <http://doi.org/10.1111/lsg.12075>
- Viik, T. (2018). Poliitilised emotsioonid „tõejärgsetes“ ühiskondades. *Studia Philosophica Estonica*, 11, 93–116.
- Weinberg, J. (2021). Emotional labour and occupational wellbeing in political office. *The British Journal of Politics and International Relations*, 23(3), 430–450. <https://doi.org/10.1177/1369148120959044>
- Wineinger, C., & Nugent, M. K. (2020). Framing identity politics: Right-wing women as strategic party actors in the UK and US. *Journal of Women, Politics & Policy*, 41(1), 91–118. <https://doi.org/10.1080/1554477X.2020.1698214>
- Wodak, R., KhosraviNik, M., & Mral, B. (Eds.) (2013). *Right-wing populism in Europe: Politics and discourse*. A&C Black.

Pille Ubakivi-Hadachi on Tallinna Ülikooli doktorant ja nooremteadur. Varasemas uurimistöös on ta keskendunud rahvusidentiteedi konstrueerimise protsessidele ning

kuuluvustundele, kuid nüüd uurib pigem soolistatud tähendusloomet erakondades ja paremradikaalse ideoloogia tõusu.

Abstract

The strengthening of populist and radical right-wing political forces worldwide calls for an examination of the internal logic of these trends and possible future trajectories. Previous studies have illustrated how the public discourses of such parties are closely intertwined with stereotypically gendered visions of society. At the same time, the extent to which women politicians' contributions can be unique in shaping (radical) conservative narratives has been studied less. This article explains the different and sometimes contradictory views of Estonian Conservative People's Party's (EKRE's) female members and how they conceptualise the role of women in politics and society. The findings are based on in-depth interviews conducted with party members. The analysis of the interviews illustrates the division of EKRE's leading female members into two camps representing different interests and aspirations, which have some common ground, but whose members are not equally empowered to achieve their goals. Some women want to pay attention to the so-called egalitarian issues concerning social well-being, regional development and equal opportunities, while the other part is more concerned with issues related to society's morality, in which they regard their party as superior and acquire a so-called elitist attitude. Compared to others, female members focused on moral issues also have a higher or more permanent party position and a greater perceived opportunity to direct EKRE's policy. At the same time, they depend on gendered frames set by the political party, both in terms of the choice of specific moral topics and the intensity of their treatment. The possible consequences of such disparities on the representation of different views in EKRE and Estonian politics in general are discussed.

Keywords: (radical) right-wing parties, EKRE women politicians, neo-traditionalism, gendered emotions, elitism vs egalitarianism

Pille Ubakivi-Hadachi is a PhD candidate and junior researcher at Tallinn University. Her earlier research was dedicated to processes of constructing national identities and the feeling of belonging. At present she studies gendered meaning-making among Estonian political parties and the rise of radical right-wing ideology.